

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5

Tilleggsspørsmål nr.

Emne: Vannbering

Oppskr. av: Nils Høreland f. 1888

(adresse): Biskefjord

Fylke: Sogn og Fjordane

Herad: Biskefjord

Bygdelag: Lærenes

Gard: Høreland

G.nr. 53 Br.nr. 10

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Vatnet vart til vanlegt her i bygda høre med vass-sele og 2 byttor. Ut-tale: vass-sele. Stu vass-selen var utskore noko for halsen so han låg godt over bæ hørelane. I kvar ende av vass-selen var ei lekkja med krok i, som byttorne hang i. Den som har heldt ei hand i kvar bytta, som hang rett på kvar sida av berasen. Noko anna slags reidskap å bera vatn i kjenner eg ikkje til her. Til vanleg vart det brukta tunn garnlekkjer med garnkrokas i vass-selen, men eg og vidjar med trekrokas her vore i bruk også. Eg har sovidt sett slik vore brukt.

Det kallas for vass-sele, vass-selekrokar og vass selelekkjer. Eg har både både sett og brukt trebyttor, men eg trur garnbyttor kom alment i bruk før ca 25 år sidan.

2. Eg veit ikkje av at det vart bare vatn i kvar ellers vass-siar. Vass-siar vart brukt til å ha vatn ståande i. Det tok fra 50-120 l. Sa leggja noko i bytta for skrumping trus eg ikkje har vore brukt her.

Maken i leira i ei stong har vore brukt her, men ikkje til myakk ellers anna flytande.

Si slik stang vart kalla byrakke eller byrakjepp. Den vart stukken i byttehalda eller i hank eller stroppes i byrakhalkas. Bytta elles halken låg da under beringa, på ryggen og byrakset over den eine hæda på beraren.

Fra fjøsene vart mylka helst bora i bytter. Var det langt til mylkeplassen bruktest halkas. Det første eg hugsar var disse halkam helst av tre. No er dei av jarn og kallast her gjennom for blekkhalkas. Dii kallast også ryggspann.

3: Da setja vass-karet på ski i skuva det fram har eg ikke kjørt elles sett vore brukt her.

4: Både menn og kvinner born og tenaras har og leir vatr. Kvinnerne leir kanskje mest vatr for dei er heime. Hennene er burke på skogsarbeid fiske husflid o. m.

5: Dette er i bruk endå. Det er likt både på små og mindre gardar. Større gardar og hūsmannsplassar er ikke her i bygda.

6: Andre måtar er like i bruk. Lit kjøring. Helst når det er snøføre. Det vert helst kjørt på slede.

7: Her er innlagt vatr både i fjøs og kjøken på nokså mange gardar. I vinter fraus elles pålag alle vass-leidningars. Elvar og bekkar fraus også, so vatr måtte kjørsast og berast lange vegar.

Vass-leidningane er elles i darlegt stell no. Dii fraus sunde i vinter og det er ikke råd å få røys i våla med.

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 5

Fylke: Sogn og Fjordane

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Eikefjord

Emne: Vannbering

Bygdelag:

Oppskr. av: Nils Hovland f. 1888

Gard: Hovland

(adresse): Eikefjord

G.nr. 53 Br.nr. 10

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Vatnet vert til vanlegt her i bygda bore med vass-sele og 2 bytton. Ut-tale: vass-sele. Av vass-selen var utskore noko for halsen so han låg godt over båe herdane. I kvar ende av vass-selen var ei lekkja med krok i, som byttonne hang i. Den som bar heldt ei hand i kvar bytta, som hang rett på kvar sida av beraren. Noko anna slags reidskap å bera vatn i kjenner eg ikkje til her. Til vanleg vert det brukta tunne jarnlekkjar med jarkrokar i i vass-selen, men tog og vidjur med trekrokar har vore i bruk ogso. Eg har sovidt sett slikt vore brukt. Det kaltes for vass-sele, vass-selekrokar og vass-selelekkjar. Eg har både sett og brukta trebytton, men eg trur jarnbytton kom ålment i bruk for ca 25 år sidan.

2. Eg veit ikkje av at det vart bore vatn i kar eller vats-sår. Vass-sår vart brukta til å ha vatn ståande i. Dei tok frå 50-120 l. Aa leggja noko i bytta for skvulping trur eg ikkje har vore brukta her. Måten å bera i ei stong har vore brukta her, men ikkje til mjølk eller anna flytande. Ei slik stang vart kalla byratre eller byrakjepp. Den vart stukken i byttehalda eller i hank eller stropper i byraholkar. Bytta eller holken låg, under beringa, på ryggen og byratreet over den einne herda på beraren. Frå fjoset vart mjølka helst bora i bytton. Var det langt til mjølkeplassen bruktest holkar. Det første eg hugsar var disse holkarne helst av tre. No er dei av jarn og kallast her gjerne for blekkholkar. Dei kallast ogso ryggspann.

3: Aa setja vass-karet på ski å skuva det fram har eg ikkje høyrt eller sett vore brukta her.

4: Både menn og kvinner born og tenrarar bar og ber vatn. Kvinnerne ber kanske mest vatn for dei er heime. Mennene er burte på skogsarbeid fiske husflid o.m.

5: Dette er i bruk endå. Det er likt både på små og mindre gardar. Store gardar og husmannsplassar er ikkje her i bygda.

6: Andre måtar er lite i bruk. Lit køyring. Helst når det er snøføre. Det vert helst køyrt på sleda.

7: Her er innlagt vatn både i fjøs og kjøken på nokso mange gardar. I vinter fraus ellers pålag alle vassleidningar. Elvar og bekkar fraus ogso, so vatn måtte køyrast og berast lange vegar. Vass-leidningane er ellers i darlegt stell no. Dei fraus sunde i vinter og det er ikkje råd å få røyr å våla med.

NORSK ETNOLIGISK GRANSKING

--- o o o --- adr. NORSK FOLKEMUSEUM 581

BYGDØY

Rett avskrift L. Aall.